

Rizika blokování obsahu na internetu

Může blokování nežádoucího obsahu na internetu ochránit naše děti?

Veřejná debata, 29. června 2010

Víte, že...

1. Blokování webových stránek obejdou nejen "techničtí experti"?
2. Státy bojují proti podvodným webovým stránkám často mnohem aktivněji než proti webovým stránkám s dětskou pornografií?
3. Cenzori mají vždy tendenci rozšiřovat blokování i na jiný obsah než ten "jasně nevhodný"?
4. Cenzura je vždy o krok pozadu? Přesouvání obsahu z blokováných webových adres na neblokované je snadné.
5. Blokování je často jen gestem, které zastírá nedostatky v mezinárodní spolupráci při odstraňování "nevhodného" obsahu?

O cenзуře internetu mluvíme tehdy, když někdo zamezuje publikování nebo blokuje přístup k již vytvořenému obsahu na internetu. S cenzurou internetového obsahu jsou spojeny podobné právní otázky jako v případě cenzury. Oproti tradičním médiím, například tištěným, však internetový obsah překonává státní hranice mnohem snadněji a rychleji. Pokud cenzura přikáže odstranit příslušný materiál publikovaný na webových stránkách v jednom státě, lze velmi rychle materiál publikovat v jiném státě, kam nesahají pravomoci cenzora. V následujícím kroku pak cenzura zpravidla takové zahraničních webové stránky s "nevhodným" obsahem blokuje. Jenže v případě internetu je velmi těžké, ne-li nemožné, úplně odříznout obyvatele státu od nežádoucího obsahu, pokud má internetové připojení zároveň sloužit běžnému provozu. Navíc existují nástroje, které zajistí anonymní přístup k obsahu i anonymní publikování obsahu bez možnosti vysledovat autora (Freenet, TOR, I2P).

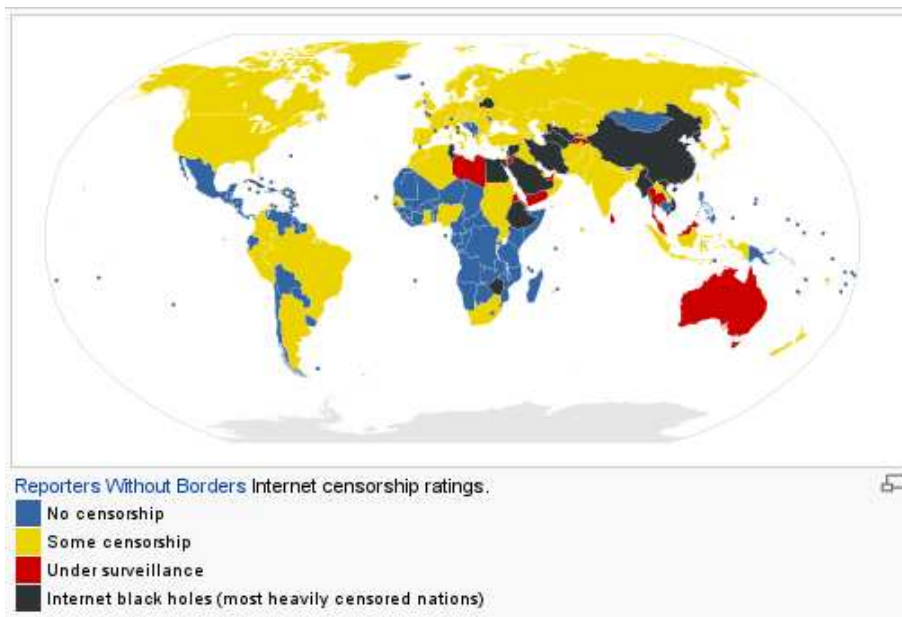
Mezi jednotlivými státy jsou rozdíly, co se týče míry cenzury internetu. V současnosti lze říci, že většina států nějaké informace z internetu cenzuruje. Liší se však vymezením konkrétních oblastí "nevhodného obsahu".

Státy se mohou pokusit formou mezinárodní spolupráce zajišťovat stažení "nevhodného obsahu", což je mnohem účinnější cesta oproti pouhému skrývání problému blokováním webových stránek (McNamee 2010 a, b). Blokování webových stránek se však často prosazuje jako to "snazší a levnější" řešení problému.

Je několik metod filtrování obsahu (podrobněji viz Internet censorship na Wikipedii), často je používána metoda blacklistu, tedy seznamu zakázaných položek. Takový seznam je většinou neveřejný. Problematickým momentem internetové cenzury je tak neexistence demokratické kontroly nad rozhodnutím cenzurovat či necenzurovat. V případě automatických procesů cenzury (např. filtrování na základě klíčových slov) nevyhnutelně dochází k omylům, kdy je nevinný materiál označen za "nevhodný". Často pak není stanoven postup pro nápravu chyb (Lapsiporno.info 2010).

Cenzuru se zpočátku může zaměřovat na "jasně nevhodný obsah", postupně ji však lze zneužít k blokování širšího spektra obsahu - např. názorů politických oponentů, názorů sexuálních menšin, názorů kritizujících cenzuru apod.

Obrázek 1: Cenzura internetu ve světě

Legenda: modrá - bez cenzury, žlutá - cenzura existuje, červená - pod dohledem, černá - černé díry internetu (státy s nejvyšší mírou cenzury). **Zdroj:** Internet censorship. (2010, May 28). In Wikipedia, The Free Encyclopedia. Retrieved 11:17, June 1, 2010, from http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Internet_censorship&oldid=364742749

Co je nevhodný obsah a kdo o tom rozhoduje

Vymezit přesně, co je "nevhodným obsahem", a tedy kde vede hranice mezi "vhodným" a "nevhodným" obsahem, je totiž obtížné. To je dobře vidět například na neexistenci právní definice "pornografie" v českých zákonech¹. Ve světě se vymezení "nevhodného obsahu" liší na různých místech a v různé době. Existuje mnoho kontroverzních témat, které mají své radikální skupiny odpůrců a zastánců. Někteří poskytovatelé internetu v Česku váhají, zda budou blokovat pouze nelegální obsah, nebo i "obsah odporující dobrým mravům" (viz např. Peterka 2009).

Diskuze o cenzuře internetu by se neměla zaměřovat na otázky, zda je cenzurovaný obsah skutečně "nevhodný", ale měla by se zaměřit na hodnocení přínosů a rizik zavádění cenzury.

Právě odborné zhodnocení přínosů a rizik blokování "nevhodného" obsahu však často chybí, nebo je nedostatečné (Mc Namee 2010 b). Argumenty zastánců cenzury bývají často založené spíše na emotivních zkušenostech, než na racionální analýze.

V Česku je internet cenzurován největšími poskytovateli mobilního internetu - Vodafone, Telefónica O2, T-Mobile. Tito operátoři blokují webové stránky na základě blacklistu sestavovaného britskou neziskovou organizací Internet Watch Foundation (IWF), ale údajně se uvažuje i o využívání tuzemského blacklistu (Peterka 2009). IWF se zabývá blokováním nežádoucího obsahu na internetu dlouhodobě a mimo jiné má na svém kontě již několik přešlapů. Nejznámějším případem bude asi zablokování stránky ve Wikipedii, která pojednávala o albu kapely Scorpions *Virgin Killer* (více viz Internet Watch Foundation na Wikipedii).

¹ "To, co se považuje za dětskou pornografii, je uvedeno v § 192 trestního zákoníku, tzn. fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě. Problém je, že nikde není definováno, co je to pornografické dílo.", vyjádřil se Jan Vobořil, právník sdružení Iuridicum Remedium.

Důvody pro cenzurování webových stránek s dětskou pornografií podle Internet Hotline²:

- 1) Ochrana zneužívaných dětí před dalším poškozováním (například šikana od spolužáků, kteří najdou zdokumentované zneužívání dítěte)
- 2) Ochrana uživatelů. Pohled na dětskou pornografii je velmi traumatizující, citlivější jedinci, kteří se nedopatřením a nečekaně dostanou například k dětské pornografii jsou obsahem často ořeseni.
- 3) Omezení zdrojů pro skupiny obchodující s těmito materiály, pro něž tyto stránky slouží jako jeden z významných příjmů.
- 4) Omezení přístupnosti dětské pornografie pro osoby, které přitahuje a zvyšuje tak jejich sexuální zájem o děti.
- 5) Podpoření snahy Evropské unie o zpřísnění postihu v této oblasti a to formou unifikace práva, jež by měla směřovat k tomu, že i pouhý úmyslně získaný přístup k dětské pornografii prostřednictvím informačních systémů (bez následného stažení do počítače) by měl být ve všech státech EU trestně-právně postižitelný.

Neziskové organizace a soukromé firmy, které nabízejí know-how pro blokování "nevhodného obsahu", se vlastně stávají morálním arbitrem internetové společnosti. Snižuje se tak míra demokratické kontroly nad rozhodováním o hranicích přípustného.

V reakci na blokování internetu v širším měřítku se zároveň vytváří určitá šedá zóna anonymního internetu. Dospívajícím se může zdát být ráj zakázaného ovoce. Nelegální obsah různých stupňů závažnosti se zde nalézá pospolu. Blokováním internetu tak vlastně dětem ukazujeme, kde se nachází šedá zóna, kde je povoleno vše a bez rizika postihu.

Blokování "nevhodného obsahu" na internetu zastírá neschopnost vlád zajistit mezinárodní spolupráci, která by přímo zajišťovala odstraňování "nevhodného" obsahu. V porovnání s například phishingovými podvodnými stránkami, které bývají odstraňovány na základě mezinárodních dohod průměrně za 4 hodiny, v případě dětské pornografie trvá odstranění průměrně 4 týdny (Mc Namee 2010 b).

Evropská unie zvažuje zavedení blokování "nevhodného" obsahu všemi členskými státy, jedná se zejména o blokování webových stránek s dětskou pornografií. Organizace EDRi³, které je sdružení Iuridicum Remedium členem, vyzývá Evropský parlament a Evropskou radu, aby zvážily dopady zavádění podobných opatření.

Zdroje:

- Internet censorship. (2010, May 28). In Wikipedia, The Free Encyclopedia. Retrieved 11:17, June 1, 2010, from http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Internet_censorship&oldid=364742749
- Internet Hotline. Časté dotazy. Datum přístupu 1. června 2010, na <http://www.internethotline.cz/informace/faq.htm>
- Lapsiporno.info. (2010, May 2). In Wikipedia, The Free Encyclopedia. Retrieved 13:28, June 1, 2010, from <http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Lapsiporno.info&oldid=359682372>
- Internet Watch Foundation. (2010, May 16). In Wikipedia, The Free Encyclopedia. Retrieved 13:44, June 1, 2010, from http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Internet_Watch_Foundation&oldid=362434000
- Peterka, J. (2009): Stalo se: Už i Telefonica přistoupila k blokování. Lupa.cz, datum přístupu 1. června 2010, na <http://www.lupa.cz/clanky/stalo-se-uz-i-telefonica-blokuje/>
- McNamee, J. (2010 a): Neblokovat, mazat. Presseurop.cz, datum přístupu 1. června 2010, na <http://www.presseurop.eu/cs/content/article/220451-neblokovat-mazat>

2 Internet Hotline Nadace Naše dítě - <http://www.internethotline.cz>

3 Organizace European Digital Rights zastřešuje evropské organizace, které se zabývají tématy ochrany soukromí a občanských práv.

McNamee, J. (2010 b): Internet Blocking: Crimes should be punished and not hidden. EDRI, http://www.edri.org/files/blocking_booklet.pdf
European Digital Rights. (2010, February 2). In Wikipedia, The Free Encyclopedia. Retrieved 19:25, June 7, 2010, from http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=European_Digital_Rights&oldid=341576344
Šlemarová, D. (2010): Cenzura Internetu - krutá realita? [EPRAVO.CZ](http://www.epravo.cz), datum přístupu 27. června 2010, na <http://www.epravo.cz/top/clanky/cenzura-internetu-kruta-realita-63173.html>

Tato akce je součástí projektu "Reclaim Your Rights in the Digital Age" financovaného nadací Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe a projektu "Společně sledujme své slídily" financovaného Nadací Open Society Fund Praha v rámci programu Posilování role práva.“